Eduskunnan maatalousjaosto

Viite: Asiantuntijapyyntö maatalousjaostoon 16.10.2019

Asiantuntijalausunto; HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020, Metsätalous ja mom. 30.40.46 Valtionapu Suomen metsäkeskukselle

Yleistä

Suomen Metsäkeskus kiittää saamastaan kutsusta ja mahdollisuudesta osallistua valtion vuoden 2020 talousarviosta käytävään keskusteluun. Metsäkeskus on sitoutunut talousarviossa esitettyihin maa- ja metsätalousministeriön toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteisiin:

- Toimintamme on asiakaslähtöistä, horisontaalista, avointa ja ennakoivaa
- Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintamme sekä neuvontamme ovat verkostoitunutta, vaikuttavaa ja tukevat ennakoivasti päätöksentekoa ja elinkeinojen kilpailukykyä
- Digitaaliset ratkaisumme ovat käyttäjälähtöisiä ja tietovarantomme ovat yhteensopivia, luotettavia ja niitä hyödynnetään tehokkaasti
- Ennakoimme riskejä ja varaudumme kriiseihin.

Suomen metsäkeskuksen valtionapu

30.40.46. Valtionapu Suomen metsäkeskukselle

Suomen Metsäkeskus on jo usean vuoden ajan johdonmukaisesti sähköistänyt palvelujaan ja pyrkinyt hyödyntämään täysimääräisesti digitalisaation tarjoamat edut. Tavoitteena on valtion tulo- ja menoarvion otsikon 7.1 mukaisesti, Hallinnon toimintatapojen, rakenteiden ja prosessien kehittäminen, siten, että palvelujen tulee olla asiakaslähtöisiä ja ensisijaisesti sähköisiä. Tavoitteena on myös kokonaisuuden hallinta hallinnonalarajat ylittäen.

Metsäkeskuksen palveluiden kehittämisen digitiekartta ulottuu vuoteen 2023 - raskaimpia investointivuosia ovat 2019 ja 2020. Kuluvana vuonna Metsäkeskus on mm. uudistanut metsälain valvonnan satelliittipohjaiseksi - uusi järjestelmä tuottaa ajantasaista tietoa metsäalan toimijoille ja auttaa heitä parantamaan toimintojaan.

Ensi vuonna uudistetaan myös digitalisoinnin pohjana oleva metsätiedon tuotanto. Uuden, vuosina 2020-2025 toteuttavan metsävaratiedon inventointiohjelman tavoitteena on parantaa metsävara- ja luontotiedon tarkkuutta ja ajantasaisuutta. Uudessa inventointiohjelmassa metsävaratiedot tuotetaan kuudessa vuodessa koko maahan aiemman kymmenen vuoden sijaan. Se tulee nostamaa metsäalan digitalisaation uudelle tasolle. Vuosittainen metsätiedon tuotannon työmäärä Metsäkeskuksessa tulee lähes kaksinkertaistumaan. Uuden inventointiohjelman taustalla kansallinen ilmakuvaus ja laserkeilausohjelma. Tämä yhteistyö nk. KALLIO-sopimus on uudenlaista yhteistyötä Maanmittauslaitoksen, Ruokaviraston, Metsähallituksen, Suomen ympäristökeskuksen ja Metsäkeskuksen kesken.

Metsäkeskuksen metsävaratieto tuli avoimeksi 1.3.2018 metsätietolain muutoksen jälkeen. Avoimen metsätiedon varaan on jo syntynyt kaupallisia sovelluksia. Myös Metsäkeskuksen avoimesta rajapintapalvelusta on tietoja ladattu ahkerasti. Puun myyjien ja ostajien yhdessä perustama puun sähköinen kauppapalvelu Kuutio.fi käyttää kaupankäynnin pohjalla Metsäkeskuksen metsävaratietoja. Metsään.fi-palvelussa on ylitetty 100 000 kävijän raja. Yhteistyönä toteutettava Metsäkeskuksen metsävaratiedon tuotanto ja valmiin tiedon jalostaminen edistää pk-yritysten kasvuhakuisuutta ja pyrkimyksiä vientimarkkinoille.

Metsätietojen digitalisointi ja avoimuus toteuttaa valtion TAE:n luonnonvaratalouden tavoitteita: 1) luonnonvaratieto on ajantasaista ja yhteiskäyttöistä, ja sitä hyödynnetään tehokkaasti luonnonvaratalouden ohjauksessa; 2) Suomi on kilpailukykyinen toimintaympäristö metsiin perustuville liiketoiminnoille; 3) metsäala ja sen rakenteet uudistuvat ja monipuolistuvat

Toiminnan määrällisen ja laadullisen tason ylläpito samaan aikaan toteutettavan digitiekartan kanssa on iso ponnistus. Metsäkeskus tulee jatkamaan toimintojensa sähköistämistä ja hallinnon digitalisointia. Kärkihanke-momentin kaltainen rahoitusinstrumentti olisi erinomainen edistämään tällaisia koko toimialaa hyödyttäviä digitaalisia infraluonteisia investointeja

Momentille esitetään 39,160 miljoonaa euroa, mikä on hallitusohjelman mukainen. Metsäkeskus olisi toivonut vaativan, koko toimialaa koskevan digitalisaation kehittämisen, nopeutetun metsätiedon keruun vaatimien ponnistelujen ja kasvaneen Metso-rahoituksen vuoksi valtionavun kasvattamista 1,5 miljoonalla eurolla.

Muut metsätalouden momentit

30.40.22 Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen

Momentille myönnetään 29,25 miljoonaa euroa eli merkittävästi enemmän kuin kuluvan vuoden määräraha (6,450 milj. e). Suomen Metsäkeskus pitää määrärahan kasvua perusteltuna. Määrärahan kasvulla turvataan toimet hallitusohjelmassa näkyvästi esillä olevien hiilineutraaliuden ja luonnon monimuotoisuuden paranemisen puolesta. Määräraha sisältää myös maankäyttösektorin ilmastopolitiikkatoimet.

Metsäkeskus pitää kyseisen momentin varoja erittäin tärkeänä koko toimialan toimintojen parantamiseksi. Kyseiseltä momentilta rahoitetaan myös Kansallisen metsästrategian toimia hallitusohjelman mukaisin painotuksin.

30.40.41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen

Metsäkeskus arvioi vuosittain hirvieläinvahinkojen määrän metsänomistajien tekemien vahinkoilmoitusten perusteella. Hirvivahinkojen arviointi muuttui 15.5.2017 valtioneuvoston annettua asetuksen riistavahinkoja koskevan asetuksen muuttamisesta. Hirvivahinkoarvioiden määrä on kasvanut voimakkaasti viime vuosina, kun vuonna 2015 vahinkoarvioita tehtiin noin 1 000 hehtaarille, niin viime vuonna tuhoarviointeja tehtiin 4 800 hehtaarille. Tuhokorvauksia maksettiin näiden arvioiden pohjalta 2 miljoonaa euroa, kun korvaussumma vuonna 2017 oli 1,4 miljoona euroa. Vuonna 2020 momentille on varattu 5,6 miljoonaa euroa, jossa on kasvua 4 prosenttia kuluvan vuoden määrärahaan verrattuna.

Määrärahan kasvattamista kestävämpi ratkaisu on hirvikannan pienentäminen. Hirvituhojen vuoksi kuusta on istutettu sille luontaisesti sopimattomille alueille, mistä aiheutuu vuosittain merkittäviä puuston kasvu- ja laatutappioita. Osin kuusettumisen vuoksi myös maannousemasieni on levinnyt voimakkaasti.

30.40.44. Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen

Puuntuotannon Kemera-varoja oli käytetty syyskuun loppuun mennessä 27,8 miljoonaa euroa koko maassa. Käytetty tukisumma on hyvin tarkkaan sama kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Kuluvan vuoden alkupuolella tukivarojen käyttö oli viime vuotta edellä, mutta käyttö tasaantui kesän aikana. Viime vuonna varoja käytettiin koko maassa 49 miljoonaa euroa.

Uusia Kemera-tuettuja töitä on tänä vuonna suunniteltu kaikkiaan 35 miljoonan euron arvosta, eli 12 prosenttia edellisvuotta enemmän. Metsätietöitä on suunniteltu lähes kaksinkertainen määrä ja terveyslannoituksia neljännes viime vuotta enemmän. Suometsän hoitotöitä puolestaan on suunniteltu viidenneksen viime vuotta vähemmän. Nuorten metsien hoitomäärä on edellisen vuoden tasolla, taimikoiden varhaishoidossa ja varttuneiden taimikoiden viimeisessä taimikonhoidossa työmäärää voitaisiin lisätä.

Momentille varattu 56,230 miljoonaa euroa noudattaa hallitusohjelmaa ja sen katsotaan riittävän ensi vuoden maksuihin. Metsäkeskus toivoo, että kuluvalta vuodelta mahdollisesti käyttämättä jäävä Kemera-määräraha siirrettäisiin lisätalousarvion kautta käytettäväksi ensi vuonna.

30.40.45. Metsäluonnon hoidon edistäminen

Metsien käytön kasvaessa luonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen korostuu. Metsäkeskus on kouluttanut metsäalan toimijoiden toimihenkilöitä ympäristötukien laadintaan. Toimijat kohtaavat metsänomistajan puukaupan yhteydessä, ja juuri silloin on mahdollisuus hoitaa kyseisen metsänomistajan kanssa puukaupan lisäksi myös muut keskeiset metsänhoitoon liittyvät työt, olipa kyse taimikonhoidosta tai luonnon monimuotoisuuden vaalimisesta.

Momentille esitetään kahden miljoonan lisäystä eli yhteensä 7,027 miljoonaa euroa mikä mahdollistaa Metso-ohjelman toteutuksen talousmetsissä nykyistä laajempana. Määrärahan lisääntyessä toimenpiteiden valmistelun, maanomistajien informoinnin ja hallinnon kustannukset kasvavat. Metsäkeskus olisi toivonut myös näiden kustannusten huomiointia määrärahan lisääntyessä. Laskelmiemme mukaan yhden miljoonan määrärahan lisäys tarkoittaa noin 300 000 euron lisäkustannuksia Metsäkeskukselle.

30.10 Maaseudun kehittäminen

Momentilla on kansallinen rahoitusosuus EU:n maaseutuohjelmaan. Ohjelmakauden ollessa kesken ei momenttiin esitetä olennaisia muutoksia.

Kuten selvitysosassa todetaan, on tärkeää huolehtia kaikenlaisten maaseutualueiden (ydinmaaseudun ja harvaanasutun maaseudun) elinvoimasta. Metsäbiotaloudelle on erityisen tärkeää, että infrastruktuurista - tiestöstä ja tietoliikenneyhteyksistä - huolehditaan. Metsätalous tarvitsee toiminnoissaan jatkuvasti toimivat nopeat tietoliikenneyhteydet. Metsäbiotalous toimii myös alueilla, joilta kaikki muu elinkeinotoiminta saattaa olla jo loppunut.

Merkittävä osa Suomen metsäkeskuksen kehittämishankkeista tähtää maaseudun kehittämiseen. Kehittämishanketoimintamme evaluoitiin vuonna 2019. Arvion mukaan hankkeemme ovat suurelta osin tuottavia, tehokkaita ja vaikuttavia. Syksyllä 2019 käynnistettiin alueellisten metsäohjelmien (AMO) valmistelu. Ohjelmien avulla tullaan toteuttamaan kansallista metsästrategiaa (KMS 2025) sekä tulevaa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa (CAP 2021-2027). Metsäkeskuksen mielestä on erittäin tärkeää, että EU:n rahoitusinstrumenttien kansallinen rahoitusosuus on riittävä, ja että CAP 2021-2027 kansallisessa valmistelussa metsätalous huomioidaan voimakkaammin ja nostetaan maatalouden kehittämisen rinnalle. Lisäksi Metsäkeskus toivoo, että KMS 2025 hankkeiden toteutukseen pystytään varamaan riittävästi rahoitusta pitkään valmistellun strategian toteuttamiseksi ja vaikuttavuuden varmistamiseksi.

31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

Yksityistiet muodostavat merkittävän osan maaseudun liikenneverkosta. Yksityistiet palvelevat maa- ja metsätalouden, luontomatkailun sekä asumisen ja vapaa-ajan asumisen liikennettä. Metsien käytön lisääntyessä sekä maatalouden tehostuessa yksityistiestön merkitys kasvaa entisestään.

Metsäkeskus näkee myönteisenä, että yksityistieavustuksiin on varattu 4 miljoonaa euroa enemmän kuin edellisvuonna eli 17 miljoonaa euroa. Vaikka suunta on oikea, tulisi määrärahan suuruus olla enemmän, noin 20-30 miljoonaa euroa, jolloin yksityisteiden korjausvelan kasvu saataisiin pysähtymään. Samalla on panostettava tiekuntien aktivointiin, jotta ne heräävät toteuttamaan yksityisteiden kunnostushankkeita.

Oma kokonaisuutensa ovat yksityisteiden sillat, joille tulisi laatia erillisrahoitukseen perustuva inventointi- ja kunnostusohjelma. Huonokuntoinen silta on usein este puunkuljetuksille, ja muulle raskaalle liikenteelle.

Perustieto yksityisteiden kunnosta ml. silloista tehostaisi ja suuntaisi rahoitusta ja investointeja tehokkaasti. Metsäkeskuksen mielestä yksityisteiden maakunnittaiset yleissuunnitelmat konkretisoisivat korjaustarpeet ja ohjaisivat kunnostusta kustannustehokkaasti niille tiemetreille ja silloille, missä korjaustarve on korkea

Maantieverkon osalta Metsäkeskus esittää huolensa siitä, että perusväylänpidon määrärahoihin kohdistuu merkittävä supistus, joka johtunee pääosin määräaikaisen korjausvelkaohjelman päättymisestä.

Rahoitustasoa olisi tarkasteltava pitkäjänteisesti. Parlamentaarinen liikenneverkon rahoitusta arvioinut työryhmä on esittänyt, että perusväylänpidon rahoitusta tulee lisätä vuosittain pitkäjänteisesti vähintään 300 miljoonaa euroa. Maanteiden kunnostukseen varattua summaa pitää tuntuvasti korottaa, jotta tiestö pysyy kohtuullisena sekä pääväylästön että alempiasteisten tieverkon osalta.

Toteutuessaan runkoverkkoasetus tuonee mukaan pitkäjänteisyyttä tiestön kehittämiseen, mutta asetus ei kuitenkaan saa johtaa tilanteeseen, että alempiasteisen tiestön kunto heikkenee tai että päädytään laajamittaisiin alempiasteisten maanteiden yksityistämisiin. Määrärahaa ei saa ohjata vain pääteille, jolloin alempiasteiset tiet jäävät vaille kipeästi tarvitsemaansa lisärahoitusta. Erityisesti kasvava metsäbiotalous tarvitsee ympärivuotisesti liikennöitävää pientiestöä.

Metsäkeskus olisi toivonut hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti, että budjetissa olisi ollut selkeästi enemmän varoja pysäyttää, tai edes merkittävästi hillitä, yksityisteiden korjausvelan kasvua.

Anna Rakemaa
johtajan sijainen
metsäjohtaja
Suomen metsäkeskus

Liitteet

Jakelu
Maatalousjaosto
Valiokuntaneuvos Mari Nuutila
Valiokuntakanslian sihteeri Kaisa Iso-Sipilä

Tiedoksi
Suomen metsäkeskuksen johtokunta
Ylijohtaja Juha S. Niemelä, maa- ja metsätalousministeriö
Metsäneuvos Marja Kokkonen, maa- ja metsätalousministeriö
Metsäneuvos Marja Hilska-Aaltonen, maa- ja metsätalousministeriö
Ylimetsänhoitaja Matti Heikurainen, maa- ja metsätalousministeriö